

Докосната от Бог ръка изографисва Боянската църква „Св. Св. Никола и Пантелеймон“

През Средновековието, когато активно се изграждат и изографисват църкви в България, каноните на Източното православие не позволяват името на зографа да бъде упоменато. Смятало се е, че не талант, а Бог движи ръката му при създаването на образите от библейските сцени.

Тайнственият творец, наричан Боянския майстор, продължава да ни вълнува. И днес все още е загадка чия е ръката, която е изработила изкусните стенописи в Боянската църква „Св. св. Никола и Пантелеймон“, отредили й почетно място в списъка на ЮНЕСКО за световно културно и природно наследство. Донякъде мистиката се разбулва при консервацията на църквата през 2008 г. с откриването на графитен надпис „Аз Василий писах“, за който се предполага, че е името на един от художниците.

Историята на храма започва от края на 10-ти век, когато е изградена първата част от днешната църква. Тя е малка типична източноримска, но построена така, че двете ѝ рамена и тези на купола оформят кръст. Неговите точни очертания лесно могат да бъдат видени от външната страна и още по-ясно отвътре. От този период е и първият слой стенописи, които макар и в малка степен, днес все още могат да бъдат разгледани. Те представят опростени, схематични и безизразни лица,

като много ясно се вижда контрастът с изображенията от втория стенописен слой, създаден през 13 век, който става и причина църквата да бъде включена в ЮНЕСКО. Съществените разлики са в изразителните и реалистични образи, нехарактерни за средновековната живопис.

Този уникален горен слой, дело на Боянския майстор, се появява през 1259 г., заедно с разширяването на храма на запад. Характерно за тази нова част на църквата е, че е построена на два етажа, което е много рядко за българската архитектура. Долната е предназначена за крипта (гробница), а горната – за семеен параклис.

Дарението за пристройката е от севастократор Калоян и съпругата му Десислава, за което свидетелстват ктиторски надпис и изображението им на северната стена. Срещу тях са образите на българския цар Константин Асен и царица Ирина. Те са изпълнени в реалистичен стил – от тях може не само да се съди за модата в облеклото на висшата българска аристокрация от епохата, но и да се доловят черти от душевността и характера на персонажите.

Ценната сбирка на средновековна живопис представя 89 сцени и композиции с 240 образи на светци, ангели, както и ктиторските и царските портрети. Сред тях е смятаното за

най-старо у нас изображение на Св. Иван Рилски Чудотворец, на Св. Петка (Параскева) Търновска. Интерес представлява сцената, в която за първи път в храм перфектно е изрисувана полугола женска фигура в разрушаване на езически символи.

През годините в района около храма постепенно се заселват монаси и се превръща в манастир, който запада при завладяването на София от турците през 1382 г.

Третата възрожденска част на църквата се появява през 19-ти век, построена от жителите на Бояна.

Боянската църква впечатлява и с красив двор, аранжиран по проект на цар Фердинанд. По негова поръчка са засадени три секвои, внесени от Северна Америка. Между тях е разположен и гробът на неговата втора съпруга Елеонора.

Църквата е най-посещаваният архитектурен паметник в България. Допълнително очарование му носи прохладната планинска прегръдка на Витоша.

Местоположение: Живописният манастир се намира в полите на планина Витоша, западната част на София – кв. Бояна. До него се стига по хубав, указан с табели път.

Десимира Миткова, БТА

